

01.01.2009 р. //http://www.president.gov.ua/news/12407. **13.** Звернення Президента України Віктора Ющенка до Українського народу 30.01.2009 р.//http://www.president.gov.ua/news/12765 **14.** Щербатых Ю.В. Психология выборов. – М.: Эксмо, 2007. - 400 с. **15.** Карозерс Т. Конец парадигмы транзита // Политическая наука. Политическое развитие и модернизация: Современные исследования : Сборник научных трудов. - М.: ИНИОН РАН, 2003. - № 2. – С.50 – 53. **16.** Щербак Ю. Можно ли построить мост над пропастью? // День. – 2007. – 21 февраля. – С.4. **17.** Покальчук О. «Сопромат» мозгов. // Зеркало недели. – 2007. – 7 июля. – С. 20. **18.** Бондаренко К. Шустер Dead. Метод уничтожения страны в эфире // http:// www.from ua.com/nocomments/56c9844715c97.html. **19.** Роулз Дж. Політичний лібералізм // Сучасна політична філософія: Антологія / пер. з англ. - упоряд. Я. Кіш. – К.:Основи, 1998. – С. 192- 238. **20.** Варивода Я. Масова свідомість як об'єкт національної безпеки // Людина і політика.- 2001. - № 2. – С. 88 – 96. **21.** СМІ : Україна вошла в ТОП-20 самых нестабильных стран мира // http:// korrespondent.net/ukraine/politics/791963. **22.** “Антикризисные меры в Украин обречены на неудачу”//http://pravda.com.ua/ru/news/2009/5/1/92309.htm **23.** Кремень В. Путь к стабилизации : сбалансирование корпоративных интересов //День. – 2007. – 13 июня. – С. 4. **24.** Валевский А. Об опасности формирования корпоративной демократии // День. – 2007. – 15 мая. – С. 4. **25.** Телешун С. Шлюб з розрахунку : український бізнес і політика // Політичний менеджмент. – 2008. - № 2. – С. 15 -18. **26.** Негел Т. Моральний конфлікт і політична законність //Сучасна політична філософія : Антологія / пер. з англ. - упоряд. Я. Кіш. – К.: Основи, 1998. – С. 368-398. **27.** Бентам И. Введение в основания нравственности и законодательства. – М. : Российская политическая ассоциация / РОССПЭН/, 1998. – 415 с. **28.** «Мы – украинцы – опытные просители чужой ласки по чужим столицам»// Факты. – 2009. – 11 марта. **29.** Полторак В., Петров О. Соціологічні п'яр-технології в політиці: засоби маніпуляцій чи інструмент політичної дії // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – Київ; Миколаїв : Вид- во МДГУ ім. П. Могили, 2008.- Спецвипуск. - Політичні технології. – С. 78 – 85. **30.** Дзюба И. Стихия для оккупанта // День. – 2007. – 11 мая. – С. 6.

В. В. Бушанський

ЕСТЕТИЧНІ ПИТАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СЕМІОТИКИ

Для постмодерністів реальний світ політики та культури не існує. Є лише слова, що спадають на думку, з поглядом на ту чи ту річ. Річ – це привід, такий собі вузлик на згадку. Держава – це слова про державу, політичні міфи. Нація – умовність, вигадана та втовкмачена поколіннями педагогів поколінням учнів. Навіщо? Аби група людей почувалася комфортніше. Аби кожен із групи гадав, ніби він не самотній у цьому світі, а має кровних братів і рідну землю, що випестувала його, мов колосок, серед самобутнього пшеничного лану. А найперше, щоб посіяти ворожнечу, проголосивши одних людей відмінними од інших. Нація – це міф про виникнення народу. Це міф, що передбачає слова «свої» й «інші», а синонім до слова «інші» – «вороги». Ні нація не «вигадка» в прямому сенсі цього слова, не омана, – застерігає Бенедикт Андерсон, – бо якщо є оманлива спільнота, то має бути і справжня. Річ у тім, що справжньої взагалі немає. Усі спільноти «уявлені». Ця засторога нагадує відомий вислів: якщо вам здається, що за вами стежать,

але ви шизофренік, то це ще не означає, що за вами справді не стежать. Спрощений варіант згаданого вислову в редакції Андерсона: всі спільноти не вигадані, але уявні.

Це й міф про «класи», що мають особливі економічні та політичні інтереси. Міф про статі, покликані до певних видів діяльності, наділені певними психофізіологічними схильностями. (Грубий цвях у нього забила вже Сімона де Бовуар.) Міф про «боже-вільних» і просто «вільних», який так докладно викрив Мішель Фуко.

І звісно – як можна оминати! – наратив про Бога. Найживучіший, найбагатший, найметафоричніший, най-най-най! Розкласти його на символи, усталені лексеми, примітивні табу, структурно необхідні ритуали й таке інше – саме задоволення. Є лише слово, котре за традицією пишеться з великої літери: «Бог», і автори, що використовували це слово. Гаролда Блума, котрий загалом прохолодно ставиться до постмодерністської методології, критикують за непослідовність. Той, проаналізувавши П'ятикнижжя, дійшов висновку, що його автор – жінка, а не безвісні пророки, котрі вслухались у янголові голоси. Блуму дорікнули: непослідовно, треба було назвати ім'я цієї жінки – Вірсавія, дружина царя Давида. Блум схилився перед критиками. Й у *«Західному каноні»* сміливо згадує царицине ім'я. Вірсавія – видатна (та де там «видатна» – найбільша) письменниця, дала світовій культурі оповідь про драматичні взаємини людини та ... скажімо так, предмета її віри. «Амбівалентність божественного та людського є одним із великих винаходів Вірсавії, – пише Блум, – ще одним свідченням її оригінальності, причому історії настільки нас захоплюють, що заледве чи можемо ту оригінальність помітити».

Щодо Блумових слів: чому за красою тексту ми неодмінно намагаємося бачити лише вигадку? Культура привчила нас: не все те золото, що блищить. Це корисний скепсис. Але керуючись ним, золота не знайти. Чомусь вважаємо, ніби правду треба казати в лоб і брутално. А брехати – вибагливо. Вважаємо, що наукові тексти – справді наукові, якщо вони написані казенною мовою, яка гвалтує читача за найменшого чуття смаку. Забуваємо, томи Платонових праць не пережили б тисячоліть, їх не виносили б з пожеж і не відкопували б з руїн, якби вони були написані незугарною мовою, яка нині вважається прикметою «наукової культури». Історія – найприскіпливіший літературний критик. Гомер і Платон, Плутарх і Цицерон, Есхіл і Вергілій – ці речі «блистіли» й тому їх помітили на попелищах. Етики іронізують: добро має бути прекрасним. А яким і ще бути добру? Невже таким, як його зображує Кант?

Постмодерна критика революційна. Але, насторожено ставлячись до усіляких революцій, не варто відкидати й слухності, що за нею перебуває. Деконструктивістський підхід поглиблює розуміння культурних надбань. Звісно, постмодернізм показав, що більшість легітимних наративів є лише дискурсивними владними стратегіями. Але варто засумніватися, що це було здійснено задля визволення «пригноблених» дискурсами. Наука не може здійснюватися з політичною метою. У науки одна мета – істина. А те йде

вона на користь політиці, чи не йде – це не її клопіт. Так само й мистецтво не може служити «правді» та «добру». У нього одна щира мета – прекрасне. А якщо вона не ладнається з «добром», то значить такі в «неладних» уявлення про добро. Пригадаймо, Іван Франко жорстко критикував українських модерністів: декадентські тенденції віддаляють мистецтво од народу, а це не припустимо. Бо хто ж тоді подбає про народ, якщо не митці? – міркував Франко. Це позиція політика, а не митця. І лихо українського народу, що тоді (а значною мірою і нині) про народ доводиться дбати митцям. Річ лише в тім, що «народу» до цього дбання байдуже. Потрібно наголосити й на такій обставині: хибно протиставляти постмодерністські деконструкції та «дискурсивні владні стратегії». Чому? Бо будь-який наратив вартий уваги лише тоді, коли він «владний». Звернімо увагу на Блумові слова: ми навіть не помічаємо влади єговіста. Невже тому, що він «владний» і гнобить усяку критичність? Ні, тому, що він *прекрасний*. Він захоплює драматургією. І лише завдяки *естетичній* вартості наратив стає «владним». Адже влада – це не наказ. Влада – це згода сприймати певні слова як наказ і керуватися ними. Адже саме цього навчає семіотика?

Звернімо увагу на точне зіставлення модерного та постмодерного мовленнєвих стилів, яке пропонує Лариса Нагорна: «Модерністське «дискурсивне» сприйняття протистоїть «образному» постмодерністському за кількома параметрами. Воно надає перевагу слову над образом, пропонує раціоналістичний погляд на культуру й наголошує на формальних якостях її об'єктів, приписує принципову важливість *значенню* (виділено – Л. Н.) тексту. Натомість постмодерністське сприйняття є більш чутливим до візуального образу, звертаючи увагу не на те, що «означає» текст, а на його чуттєве сприйняття. *Естетика відчуттів протиставляється «естетиці інтерпретації»* (виділено – В. Б.); з останньою пов'язується спрощення й примітивізація». Звернімо увагу, дослідниця наголошує саме на *естетичних* розбіжностях між Модерном та Постмодерном. У самому протистоянні культурних епох більше естетичних примхливостей, ніж об'єктивних суперечностей.

І це поготів дивно, якщо пригадати основні модерні тенденції. Естетика Модерну надихалася унікальним і випадковим, а не загальним і закономірним; ірраціональним і примхливим, а не сповненим глузду, що тяжіє на розумом, ніби гиря на шиї у потопельника; химерним і нездійсненним, а не поважним і ритуальним, наче траурна процесія. Хіба Маркс-модерніст менш революційний, ніж Фуко-постмодерніст? Хіба Фрейд-модерніст – приборкувач сексуальності – менш революційний, ніж Бодрійяр-постмодерніст? Хіба Кіркегард-модерніст менш революційний, ніж Блум, котрий глузує з Кіркегарда, що той поклоняється персонажу письменниці Вірсавії? Хіба Марінетті-модерніст – оспівувач урбаністики – менш революційний, ніж усі його «зелені» опоненти?

Модерн не породив би великих революцій і величезних катастроф, якби був логічним, наче рахівниця. У чім тоді річ? Звідкіля зневага до модерну? Звідкіля весь цей трибунал, влаштований постмодерністами? Панове,

не варто плутати політику та культуру. Скидати в одну кучу марксизм і політичні наслідки марксизму. Інтелектуальні здобутки та їхнє школярське трактування. Називати Марінетті натхненником фашизму – те саме, що робити Ягве (персонажа Вірсавії) відповідальним за «сльозинку дитини», вичавлену Достоевським. У яких гріхах (уже невдовзі) ми звинувачуватимемо постмодерністів? Вони підривають довіру до традиції. Вони паплюжать «загально людські цінності». Вони своїми деконструкціями розщеплюють усе стале, на чому ґрунтується традиція. Перелік можна продовжувати. І продовжать. Коли настане слухна мить. Мить, коли на нонконформістських філософів і митців схочуть повісити дохлих політичних собак. (Треба ж їм на комусь висіти.) Річ у тім, що політика керується геть іншими «правилами», аніж Модерн чи Постмодерн. Це політика схильна до уніфікації. Це політика схильна до використання «насилницьких дискурсів». Це політика вимагає знеособлення. Й у цій мобілізаційній захланності політика здатна модифікувати до невпізнанності будь-які культурні здобутки. Будь-яку естетику політика здатна поставити собі на службу, перед тим вихолостивши з неї все, що є унікальним і винятковим, зверненим до індивідуального людського сприйняття. Здатна обернути на риторичку оспівання, на правило індивідуальний досвід, на догму прозріння. Бо мистецтво та філософія звертаються до особистостей, політика до тих, хто вважаються ними гіпотетично.

Дві політологічні мови – чотири істини

Досі йшлося про політичну мову. Наразі ж варто дещо сказати про метамову політології. Саме завдяки їй політологія здатна на рефлексію. Якщо продовжити намічену лінію протиставлення Модерну та Постмодерну, то слушно припустити, що тут так само матимемо справу з двома способами мовлення. Модерна метамова виступатиме як герметичний дискурс політичних теорій. Постмодерна – як плюральних тлумачень. Предметом першої будуть ідеології, інститути, моденізаційні хвилі, форми вестернізації й таке інше. Другої – цінності, соціальні практики, унікальні досвіди, переживання, історичні травми тощо. Матимемо чітке методологічне протиставлення, з одного боку, увага до способів об’єктивзації, статистичних даних і закономірностей, а з другого, герменевтичні студії та деконструкції.

Ця проблема дуже точно розкрита російським політологом Віктором Мартьяновим. Зокрема він зазначає: «Історично протистояння знакової та символічної метамов політичної науки в найявнішій і найпринциповішій формі простежується у вигляді суперечки «акратичної» й «енкратичної» політологічних метамов: герменевтики та позитивізму. Знакова метамова політичної науки «енкратична», тобто, належить владі, і протистоїть їй «анкратична», тобто, поза владна метамова, відособлена од політичної докси (пара-доксальна) й критична до домінуючого дискурсу енкратичної метамови».

Окреслена картина вочевидь вказує на існування не лише двох метамов, а фактично двох політологій, які послуговуються геть різними картинами світу, а відповідно й бачать несумісні «факти», які трактують як істинні. І не

варто легковажно брати на віру всі постмодерні запевнення в «невладності». Наратив, як уже зазначалося, не може бути нейтральним щодо влади. Його владність визначена *естетично*. Адже владною є сама мова, якщо нею вважати не набір слів, а формально завершений текст, що містить ідею, логіку, аргументацію й образно-метафоричні засоби. Постмодерн сором'язливо відрікається од влади лише тому, що досі вона належала Модерну. А борючись проти володарювання, доречно заперечувати саму владу. Так здобувається суспільна легітимність. Згадаймо Платонове: владу варто доручати тому, хто її не домагається. Постмодернізм користується цією порадою мудрого чоловіка. Паралельне існування двох метамов і двох політологій зумовлює продукування суперечливих міркувань. Їхня суспільна рецепція спричиняє недовіру до політологічних висновків. Вони починають тлумачитися лише як гадки. Такі собі незначущі відсебеньки, що не мають жодної ваги. А відтак їх можна проігнорувати. Або навпаки: прийняті суспільними групами як вигідні ці політологічні трактування використовуються як «символи віри» й починають протиставлятися іншим «символам». Так суспільні конфлікти, завдяки політологічним сентенціям, набувають рис «релігійних війн», бо розгортаються з приводу різних і просто несумісних ціннісних систем.

Для переконливості це міркування варто перевірити, звернувшись до найдражливішої проблеми політичного сьогодення – мовної. Подивімося, які геть різні картини пропонують модерна та постмодерна методології.

Перша модерна модель. Кожен народ, як онтологічна реальність, має загальні та вирізнявальні риси. Він формується населенням, що впродовж історичного розвитку на певних теренах постає як етнічна спільнота. Відтак має особливий психофізіологічний склад, систему вірувань, способів господарювання, мову та політичні традиції. Руйнування одного із цих об'єктивно усталених складників призводить до порушення історичної структури буття народу. Адже втрата форм вірування може зумовити порушення в системі господарювання, відтворенні способів здійснення влади тощо. Зникнення питомої мови етносу – спричинить нерозуміння політичних традицій, віри й таке інше. Отже онтологічно необхідним є збереження кожного структурного компонента. А за умови руйнації, вкрай важливим є його відтворення в ідеальній (історично усталеній) формі. А звідси мораль: історичне відродження Ізраїлю уможливлювалося відродженням івриту як розмовної мови. Відродження Чехії – відродженням чеської. Аналогія: відродження України вимагає негайного відродження української як мови з повною функціональністю.

Друга модерна модель. (Етнокультурні засновки залишаються ті самі.) Додатковий засновок: історично в певних сегментах життєдіяльності народу усталюються особливі форми функціонування, які становлять невід'ємний компонент загальної, цілісної структури буття народу. Це можуть бути регіональні, класові, субкультурні особливості побуту, вірувань, мови тощо. Порушення цих сегментів, звісно, об'єктивно призводить до втрати загальної цілісності та функціональності системи. Відтак останні мають, з одного боку, підлягати автономізації, а з другого, системній асиміляції. Зокрема:

в сфері підприємництва (станова характеристика) й загалом у Східних і Південних областях України (регіональна характеристика) історично сформувалося російськомовне комунікативне середовище. Запровадження політики форсованої та насильницької українізації неминуче (!) призведе до втрати функціональності в комунікації, пов'язаної з підприємництвом і загалом життєдіяльності на Сході та Півдні України. А це матиме непоправні наслідки для всієї України, що становить цілісну систему. І поготів: легітимність самого політичного проекту «самостійна Україна» стане сумнівним. Отже: функціонування російської мови у визначених сегментах має усіяко підтримуватися. І водночас: варто вдаватися до заходів для усталення російської мови не в якості стороннього елемента в системі, а в якості об'єктивно необхідного, адекватного системного елемента. Мораль зрозуміла: конституційно оформлена двомовність.

Як бачимо до снаги сформулювати два цілком протилежні модернізаційних дискурси трактування однієї й тієї самої проблеми. Дві викладені моделі можна деталізувати, доповнювати найрізноманітнішими аналогіями. Але од цього вони не стануть менш суперечливими. Цікаво поглянути на постмодерні моделі. Однак трудність полягає у тім, їх неможливо сформулювати так само стисло й послідовно. За такої спроби вони автоматично перетворюються на модерні. Їх можна подати лише як критику, «питання – відповідь», стосовно модерних тез. Постмодерн орієнтується на враження, певну емоційну точку, що робить усю цілісну та логічно струнку модерну модель цілком аморальною. Однак завважмо основні постмодерні способи аргументації.

Перша постмодерна модель. А що є народ? Де межа між одним народом й іншим? Чому не можна говорити про народ Полісся, що розкинувся на північній Волині та південній Білорусії? Чому не визнати за народ колоритних і самобутніх гуцулів, бойків, лемків і таке інше? Як можна говорити про існування єдиного, усталеного історично народу від Закарпаття до степової смуги? Чому українців Подніпров'я, що сформувалися в спілкуванні з «людьми степу» й виробили унікальний феномен козацтва, не вважати окремим народом, окремим від галичан, умови існування яких були геть інші? Чи не мають специфічні культурні риси та психофізіологічний склад мешканці Донеччини? Мають. Відтак – окремий народ. Тож: про українців слушно казати як про політичну спільноту і не вдаватися до брутальної уніфікації, яка принесе лише культурні втрати та психологічні травми. Мораль зрозуміла.

Друга постмодерна модель. А як постав «народ Донеччини»? Як постав «народ Криму»? Мільйони замордованих голодоморами волають із не увінчаних хрестами могил. Мільйони кримських татар, болгар, караїмів, вірменів, що століттями мирно співіснували на півострові, були розтерзані спершу царизмом, а потім тоталітарними режимами. Чи морально казати про права, нажившись на чужому горі? Чи гідно людини, чи гідно вільної, відповідальної (!) людини жити в якості продукту тоталітарної етнокультурної гібридизації? Жити «ковбасними» та «попсовими» цінностями? Жити,

зневажаючи? Жити в ненависті? Жити, руйнуючи? Долаючи тоталітарне рабство, варто поборювати рабські стереотипи у собі.

Сократ помер, а софізм квітне

Філософ афінської Академії, прибувши в Рим як посол Атики (ще до того як Рим зруйнував Афіни), зголосився виступити перед патриціанською молоддю з лекціями на етичні теми. Першого дня він доводив, що в усьому потрібно прагнути доброчесності, бути мужнім, відданим, чесним, жертвним і т. ін. Наступного промовляв геть інше: доброчесність – справа гарна, але усі доброчесні вже давно мертві: їх, мужніх, повбивали на війні; їх, чесних, ошукали шахраї; їх, відданих, зганьбили дружини і т. ін.

Публіка дуже вдячно сприйняла такий етичний (використаймо сьогочасний термін) «релятивізм». Та що важливо: таку «гумову» етику проповідував філософ Академії! Академії, заснованої Платоном – ненависником етики, схожої на український закон-дишло. А тепер спитаймося: і що сталося з Афінами? Патриції слухали й аплодували. Та коли прийшов час вийняти мечі, не вагалися. Елліни добре знали на трактуванні етичних питань. Римляни – як жити етично. Згадаймо Арістотелеве: благо залежить не від знання, а від доброї волі. Бо можна знати, але діяти навпаки. Те саме згодом повторював і Кант.

А тепер повернімося до сформульованих моделей. У чому головна відмінність між модерно-постмодерними обґрунтуваннями необхідності двомовності й одномовності? Не в методології. Бо двомовність й одномовність до снаги обґрунтувати за допомогою як модерного структуралізму, так і постмодерного деконструктивізму. Відмінність, панове, в ідеалі. А втім, можна уникнути патетики: відмінність у чутті норми. Ті, що обстоюють одномовність, відчують мовну розщепленість як *естетично ненормальну й етично ганебну*. Прихильники ж двомовності, навпаки, вважають, що все чудово, саме так як має бути, а будь-які зміни – це насилля, а відтак і аморальність. Тож питання не в аргументах і не в політології, питання – в *чутті*, речі алогічній. В *естетиці*, панове! Бо не політологія, витлумачена як наука вельми віддалена од усялякого «чуття», ірраціонального сприйняття «норми» й «ідеалу», а *естетика визначає драматургію політичного сьогодення. І без завваження естетичного чинника політичного процесу його адекватне пізнання неможливе. Без розуміння естетичного підтексту політичних суперечностей політологія уподібнюється сліпому знаряддю, яке можна використати з абиякою метою*. Політологія, якщо вона справді наука (а ми її вважаємо саме такою!), має сформулювати власну, не побоюся цього модерного слова, категоричну (!) позицію. Але в даному випадкові така категорична позиція, без завваження естетичного аспекту проблеми, неможлива.

І яка ж це має бути позиція? – поцікавиться читач. Відповім словами Юрія Левітанського: «Все это не входит в мой рассказ». А втім можна й відповісти. Продовжу розповідь про події у вічному місті. Коли Марк Порцій Катон, той самий, непримиренний і зятятий поборник суворих звичаїв давнини, Марк Порцій Катон, довідався про зміст лектури афінського

філософа, то виступив у Сенаті з вимогою негайно вислати посла з Риму. Чому? Бо той розбещує молодь. Яка драматургія! Який гротеск! Свого часу ватажок афінської демократії Мелет звинувачував Сократа в розбещенні молоді. Чому? Сімдесятилітній чоловік вважав, що софістична етика – це не етика, а її протилежність. І в цім твердженні всі бачили політичний підтекст: якщо немає плюралістичної істини, а є лише одна істина, а все інше – омана, то яка може бути демократія, які можуть бути дискусії на агорі, істина ж бо не осягається в дискусії, істина – справа прозріння? Афіняни стратили Сократа за презирство до демократичного софізму. Римляни видворили софіста за паплюження традиційного етосу. То хто мав рацію? Невже римський меч, що сплюндрував Афіни? Отака моя відповідь.

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму. – Пер. з англ. В. Морозова. – К.: Критика, 2001. – 271 с. – С. 23. 2. Блум Г. Західний канон: книги на тлі епох / Пер. з англ. Під заг. ред. Р. Семківа. – К.: Факт, 2007. – 720 с. – С. 11. 3. Нагорна Л. П. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики. – К.: Світогляд, 2005. – 315 с. – С. 25. 4. Мартьянов В. С. Метаязык политической науки: дискурсивная структура политического познания: Автореф. дис. ... канд. полит. наук. – Екатеринбург, 2003. – 24 с. – С. 9.

М. Д. Дмитренко

УКРАЇНА У КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ МОДЕРНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Аналізується сучасний стан реалізації модернізаційного проекту в Україні. Автор піддає критиці наявні методи впровадження цього проекту і визначає загрози і небезпеки, які виникають під час його реалізації.

Ключові слова: модернізація, стратегія, інноваційний розвиток

Провідним напрямом розвитку сучасної України є вироблення й рішуча та послідовна реалізація довгострокової стратегії інноваційного розвитку за умови випереджаючої модернізації усіх сфер життєдіяльності суспільства. Водночас дотепер правлячі кола проявляли свою нездатність до рішучого впровадження такої стратегії, а їх дії призводили до прискореної руйнації фундаменту будь яких модернізацій, глибинного розшарування та атомізації суспільства. Обмеження глобального завдання трансформації суспільства вузькими рамками «ринкових реформ» та їх безсистемне і непослідовне впровадження не призвели до реструктуризації й технологічного переоснащення економіки, підвищення її ефективності. Наслідком цього процесу стало створення виняткових можливостей для збагачення «нових українців» та прискорене безпрецедентне розшарування суспільства, яке супроводжується руйнацією економічного та технологічного потенціалу країни.